

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/239551,Trudna-lekcja-o-poswieceniu-w-imie-prawdziwej-milosci-blizniego.html>

25.03.2026, 01:42

[Następny](#)

[Powrót](#)

„Trudna lekcja o poświęceniu w imię prawdziwej miłości bliźniego”

24 marca 2026 r. w Markowej oddaliśmy hołd Polakom z Podkarpacia, którzy ratowali Żydów podczas II wojny światowej. W uroczystościach wzięli udział Dyrektor Generalny IPN Wiesław Misior i dyrektor Biura Badań Historycznych IPN dr Sebastian Pilarski.

24.03.2026

[Narodowy Dzień Pamięci Polaków Ratujących Żydów pod okupacją niemiecką](#)

W Sadzie Pamięci przy Pomniku Rodziny Ulmów z Markowej odbył się Apel Pamięci przygotowany i poprowadzony przez 21. Brygadę Strzelców Podhalańskich. Podczas Apelu kompania reprezentacyjna oddała salwę honorową, a uczestnicy obchodów upamiętnili poległych minutą ciszy oraz zapaleniem zniczy.

Główne uroczystości, w których uczestniczyli m.in. marszałek województwa podkarpackiego Władysław Ortyl, I wicewojewoda podkarpacki Wiesław Buż, dyrektor Biura Badań Historycznych IPN dr Sebastian Pilarski, a także harcerze i mieszkańcy Markowej, odbyły się na Placu Pamięci Muzeum Polaków Ratujących Żydów im. Rodziny Ulmów.

List do uczestników uroczystości skierował Prezydent RP Karol Nawrocki. Odczytała go jego doradca Beata Kempa.

- Jako naród, który nie zhańbił się współpracą z hitlerowskimi najeźdźcami i który ofiarnie walczył z nimi na wszystkich frontach, oraz jako naród, którego przedstawiciele stanowią najliczniejszą grupę osób uhonorowanych przez jerozolimski Instytut Yad Vashem tytułem Sprawiedliwego wśród Narodów Świata, będziemy stanowczo piętnować każdą podłą, absurdalną próbę obarczenia nas współwiną za tragedię, jaką Żydom zgotowali Niemcy i ich kolaboranci. Zadbamy też o to, by wyniesiona do chwały ołtarzy rodzina Ulmów oraz pozostali Polacy ratujący Żydów pod okupacją niemiecką byli znani i czczeni na całym świecie

- podkreślił Prezydent RP.

Z kolei zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski przypomniał historię rodzin Ulmów i Pochwatków, podkreślając ich odwagę i poświęcenie dla bliźniego:

- Gromadząc się tu - w Markowej, z okazji Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką, pragniemy oddać cześć i hołd cichym i skromnym bohaterom, dając wyraz naszej pamięci i wdzięczności za ich dokonania. Historia rodzin Ulmów i Pochwatków jest przecież opowieścią o tym, co w Polakach najlepsze - o wrażliwości na ludzką krzywdę, o wierności prawdzie, bez której nie da się budować silnego narodu. Wreszcie o gotowości do poświęceń do ostatniej kropli krwi.

List od dr. hab. Karola Polejowskiego odczytała Dyrektor Generalny IPN Wiesław Misior.

Na zakończenie obchodów na Ścianie Pamięci Sprawiedliwych Muzeum Polaków Ratujących Żydów zostały odsłonięte nowe tabliczki upamiętniające osoby ratujące Żydów z terenu

Podkarpacia.

Uhonorowani tabliczkami zostali:

- Cecylia i Helena Adamiak,
- Maria Bytnar,
- Bronisława Solarz,
- Aniela i Ludomir Leszczyńscy.

Uczestnicy uroczystości złożyli także kwiaty przy Memoriale ofiar Holokaustu.

Na Cmentarzu parafialnym w Markowej przedstawiciele rzeszowskiego Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej Karolina Michno i Andrzej Magoń oddali hołd mieszkańcom Markowej, którzy nieśli pomoc Żydom. Warty honorowe stanęły przy grobach Józefa i Wiktorii Ulmów z dziećmi, Antoniego i Doroty Szylarów, Zofii Brody, Michała i Marii Barów, Jana i Heleny Cwynarów, Jana i Weroniki Przybylaków, Michała i Katarzyny Cwynarów oraz Weroniki Bar. Modlitwę za Żydów, ofiary Holokaustu i inne ofiary II wojny światowej upamiętniono również na cmentarzu wojennym ofiar hitleryzmu 1939-1945 w Jagielle-Niechciałkach.

„Trudna lekcja o poświęceniu w imię prawdziwej miłości bliźniego” – Markowa, 24 marca 2026 r. Fot. Katarzyna Gajda-Bator (IPN)

„Trudna lekcja o poświęceniu w imię prawdziwej miłości bliźniego” – Markowa, 24 marca 2026 r. Fot. Katarzyna Gajda-Bator (IPN)

„Trudna lekcja o poświęceniu w imię prawdziwej miłości bliźniego” – Markowa, 24 marca 2026 r. Fot. Katarzyna Gajda-Bator (IPN)

„Trudna lekcja o poświęceniu w imię prawdziwej miłości bliźniego” – Markowa, 24 marca 2026 r. Fot. Katarzyna Gajda-Bator (IPN)

„Trudna lekcja o poświęceniu w imię prawdziwej miłości bliźniego” – Markowa, 24 marca 2026 r. Fot. Katarzyna Gajda-Bator (IPN)

„Trudna lekcja o poświęceniu w imię prawdziwej miłości bliźniego” – Markowa, 24 marca 2026 r. Fot. Katarzyna Gajda-Bator (IPN)

Rodzina Pochwatków

Józef Pochwatka prowadził niewielkie gospodarstwo rolne w Kolczynie, pełnił również funkcję gajowego w lesie należącym do hrabiego Kleniewskiego. W okresie okupacji niemieckiej Pochwatowie udzielili schronienia jedenastu osobom narodowości żydowskiej, których ukrywali w domu na strychu oraz w dwóch położonych nieopodal ziemniakach. 5 stycznia 1943 r. wskutek donosu, do gospodarstwa Józefa Pochwatki przybyła ekspedycja karna, złożona z kilkunastu Niemców z Opola Lubelskiego i policjantów granatowych z posterunku w Józefowie nad Wisłą. Gospodarz zdążył w ostatniej chwili ostrzec ukrywających się Żydów, którzy zbiegli do lasu.

Józef został brutalnie pobity, a następnie cała rodzina została zastrzelona. Córka Janina Czapla w chwili śmierci była w zaawansowanej ciąży. Niemcy po dokonaniu egzekucji podpalili dom i zabudowania gospodarcze Pochwatków, a także położone nieopodal budynki należące do Janiny Czapli i jej męża. Ciała ofiar zostały pozostawione na miejscu zbrodni. Pochówku dokonał następnego dnia sąsiad, grzebiąc ciała zamordowanych w dole po ziemniakach w pobliżu gospodarstwa Janiny Czapli.

Szczątki Józefa, Bronisławy i Pelagii Pochwatków oraz Janiny Czapli i jej nienarodzonego dziecka zostały odnalezione podczas prac prowadzonych przez IPN w Kolczynie w gminie Józefów nad Wisłą w województwie lubelskim. [Poinformowaliśmy o tym w lutym 2026 roku podczas uroczystości w Pałacu Prezydenckim w Warszawie.](#)

Rodzina Ulmów

Józef Ulma był synem Marcina i Franciszki z domu Kluz. Jego rodzice mieli trzyhektarowe

gospodarstwo, w którym pomagał od najwcześniejszych lat. Skończył czteroklasową szkołę powszechną, a w 1921 roku został powołany do odbycia służby wojskowej. W 1929 roku rozpoczął naukę w szkole rolniczej w Pilźnie, którą ukończył z bardzo dobrym wynikiem.

Założył pierwszą szkółkę drzew owocowych w Markowej i szybko zaczął utrzymywać się ze sprzedaży sadzonek. Prawdopodobnie to dzięki niemu pojawiły się szczepione jabłonie w tej okolicy. Prócz ogrodnictwa – Józef Ulma był propagatorem uprawy warzyw i owoców – zajmował się także pszczelarstwem i hodowlą jedwabników. Jego pomysłowość i zaangażowanie w tym zakresie zostały nagrodzone podczas Powiatowej Wystawy Rolniczej w Przeworsku, którą w 1933 roku zorganizowało Okręgowe Towarzystwo Rolnicze.

Był człowiekiem szerokich horyzontów: do dziś zachowała się część jego księgozbioru, opatrzona ekslibrisem „Biblioteka domowa – Józef Ulma”. Wśród książek można znaleźć m.in. „Podręcznik elektrotechniczny”, „Podręcznik fotografii”, „Wykorzystanie wiatru w gospodarce”, czy publikację poświęconą mieszkańcom Australii. Prenumerował „Wiedzę i Życie”, potrafił skonstruować maszynę introligatorską i przydomową elektrownię wiatrową, dzięki czemu jako pierwszy we wsi oświetlał dom prądem, a nie lampą naftową.

Największą pasją Józefa była fotografia. Początkowo korzystał z samodzielnie złożonego aparatu, z czasem zaczął używać profesjonalnego sprzętu, dzięki któremu dokumentował życie codzienne mieszkańców Markowej. Wiele zdjęć zachowało się do dziś – część z nich prezentujemy na stronie.

Był zapalonym społecznikiem. Działał w katolickim Stowarzyszeniu Młodzieży Męskiej, a następnie w Związku Młodzieży Wiejskiej RP „Wici”, gdzie pełnił funkcję bibliotekarza i przewodniczącego Komisji Wychowania Rolniczego przy Zarządzie Powiatowym. Przez pewien czas był również kierownikiem Spółdzielni Mleczarskiej w Markowej.

Po ślubie z 12 lat młodszą Wiktorią i narodzinach kolejnych dzieci postanowił przenieść się z rodziną na wschodnie krańce województwa lwowskiego, gdzie parcelowano majątki ziemskie. W 1938 r. Ulmowie kupili 5 hektarów czarnoziem w Wojsławicach nieopodal Sokala. Do przeprowadzki nie doszło jednak ze względu na wybuch wojny. We wrześniu 1939 r. Józef brał udział w wojnie obronnej.

Wiktoria Ulma urodziła się jako siódme dziecko Jana i Franciszki z Homów. Gdy miała sześć lat zmarła jej matka, na rok przed ślubem osierocił ją ojciec. Podobnie jak Józef była zaangażowana społecznie. Grała w teatrze wiejskim i uczęszczała na kursy organizowane przez Uniwersytet Ludowy w Gaci.

W 1935 r. poślubiła Józefa, a na świat zaczęły przychodzić szybko kolejne dzieci: Stanisława (ur. 18 lipca 1936 r.), Barbara (ur. 6 października 1937 r.), Władysław (ur. 5 grudnia 1938 r.), Franciszek (ur. 3 kwietnia 1940 r.), Antoni (ur. 6 czerwca 1941 r.) i Maria (ur. 16 września 1942 r.). W chwili śmierci była w zaawansowanej ciąży z siódmym dzieckiem, które pod wpływem tragicznej sytuacji zaczęła rodzić.

[Polecamy materiały Instytutu Pamięci Narodowej:](#)

- [Portal IPN poświęcony Rodzinie Ulmów](#)
- [„Jak im nie pomóc? To byli nasi sąsiedzi...” – rozmowa z Eugeniuszem Szylarem, Sprawiedliwym z Markowej](#)

- [Mateusz Szpytma: Na czym polega wyjątkowość rodziny Ulmów?](#)
- [Mateusz Szpytma: *Sprawiedliwi i ich świat w fotografii Józefa Ulmy*, Wydanie 3, zmienione](#)
- [Paweł Zielony, Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką](#)
- [Szymon Pietrzykowski, Początek upamiętniania Sprawiedliwych wśród Narodów Świata](#)
- [Tomasz Domański, Polacy ratujący Żydów. Kilka historii odważnych ludzi](#)
- [Zbrodnia \(nie\)osądzona. Losy żandarmów niemieckich biorących udział w mordzie na rodzinie Ulmów i ukrywanych przez nich Żydach](#)
- [Represje za pomoc Żydom na okupowanych ziemiach polskich w czasie II wojny światowej. Tom 1](#)
- [Nie tylko o Ulmach. O pomocy udzielanej Żydom przez Polaków podczas okupacji niemieckiej w latach 1939-1945, red. Tomasz Domański, Alicja Gontarek, Warszawa 2023](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Markowa

Rzeszów

Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką

Obchody